

Na počátku prvního dne

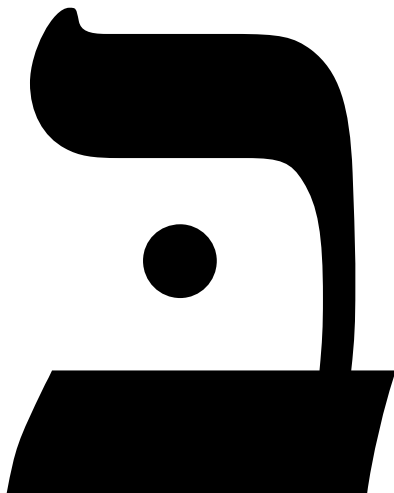
Václav Loukota

*Úvahy o tajemství světa a člověka
ve světle první biblické věty*

Na počátku prvního dne

Václav Loukota

**Úvahy o tajemství světa a člověka
ve světle první biblické věty**

VOLVOX GLOBATOR

Václav Loukota

© Václav Loukota, 2018
ISBN 978-80-7511-404-4 (pdf)

Úvodem

Podle biblických textů Bůh stvořil svět a všechny tvory v něm v průběhu sedmi dnů. Mnozí z nás si asi vzpomenu na kreslený francouzsko-československý film z roku 1957 „*Stvoření světa*“ s jedinečným hlasem Jana Wericha. Pro některé mé známé se film zapsal hluboko do paměti jako roztomilá pohádka plná vtipu.

Kniha, kterou právě držíte v rukou, nechce bojovat proti pohádkám, ale chce představit biblické stvoření světa jako příběh o vzniku skutečného vesmíru, ba ještě více, mluví se v ní o příběhu každého z nás.

Vesmír, povstávající z Boha, se rozvíjí v jednotlivých časových epochách, které jsou v překladech bible označovány slovem *den*. Původní hebrejské slovo *jom* nese však význam mnohem širší než pouhý den o dvaceti čtyřech hodinách. *Jom* představuje velmi dlouhé časové období, které může trvat také milióny let.

יום

Hebrejské slovo jom = den, dlouhá časová epocha

Sedm biblických dnů můžeme tedy klidně zasadit do moderních vědeckých teorií o vzniku vesmíru v dlouhých

časových periodách. To však není hlavním tématem této knihy.

Knihy je svědectvím o tom, že biblické spisy mají zvláštní schopnost oslovovat lidská srdce v každé době. Chci s vámi rozjímat o mystickém bohatství hebrejského jazyka, ale také o věcech z obyčejného lidského života. Mystika biblického jazyka se vždy vztahuje k člověku z masa a kostí. Budeme společně hledat onu láskyplnou moc, která podle posvátných textů stvořila svět.

Podle židovské tradice musí nejprve člověk dosáhnout čtyřiceti let, aby byl způsobilý poprvé číst biblický příběh o počátku. Do té doby má pracovat na své osobnosti, studovat a hloubat nad jinými texty Tóry, jak Židé svou bibli nazývají. Mohlo by se totiž stát, že nezralý jedinec by text o stvoření nesprávně pochopil, tím by jej znevážil a poskvrnil. Příběh o stvoření světa není příběhem pro malé děti nebo pohádkou pro dospělé. Vyprávění o počátku je v židovském prostředí určeno pouze těm, kdo jsou lidky a duchovně připraveni.

Úvahy o počátku prvního dne stvoření, tedy o první biblické větě, chtějí povzbudit a inspirovat na cestě k plnému životu - k podivuhodné harmonii Boha, člověka a vesmíru.

Doporučuji číst knihu pomalu a v klidné atmosféře.

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi (Gn 1,1)

Stojíme u prvního verše celé bible. První věci dýchají novostí a radostným očekáváním. Jako děti jsme události, které byly poprvé, silně prožívali. Většinou jsme se do prvních věcí pouštěli s elánem a zaujetím.

Když jsem se poprvé v životě rozjel na malém oprýskaném kole, cítil jsem současně strach i nadšení. Byla prolomena jakási hranice, za níž čekalo dosud nepoznané. Na planetě Zemi přibyl jeden človíček prožívající první mystické okamžiky při cyklistické jízdě. Bylo to poprvé a to, co je poprvé... však to znáte.

První biblická věta obsahuje sedm hebrejských slov. Podíváme se na ně nejprve prostřednictvím písma *stam*, které používají židovští písaři podle pravidel starobylé tradice. Toto písmo neobsahuje žádné vokály ani přízvuky, ale můžeme na něm vidět zvláštní ornamenty, takzvané *taginy*. Slovo *tag* se do češtiny překládá jako *roh* či *korunka*.

Korunky jsou drobné ornamentální ozdoby, jakési stonky s poupětem, umístěné na vršku některých hebrejských znaků. V židovském prostředí má pouze ručně

psaný text Tóry s korunkami tu nejvyšší duchovní prioritu.

Písmo *stam* existuje ve dvou variantách, z nichž každá se vyvíjela v jiném prostředí židovské kultury. První varianta vychází z tradice aškenázské, druhá pak z tradice sefardské.

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ

První věta bible v písmu stam podle aškenázské tradice

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ

První věta bible v písmu stam podle sefardské tradice

Ozdobné korunky na hlavách písmen představují Boží jiskry, které zvou čtenáře k plnému životu. Korunka je vlastně zjednodušený znak *zajinu*, sedmého znaku

hebrejské abecedy, jenž je symbolem životní celistvosti a plnosti. Korunky ukazují nahoru, do vyšších světů, říkají, že tento náš svět není jediný.

Ke studijním účelům se běžně používá písmo, opatřené vokalizačním systémem, který vytvořili židovští učen- ci, takzvaní *masoreté*, mezi pátým a desátým stoletím na- šeho letopočtu. V této knize budeme používat právě toto písmo.

První biblická věta se sedmi hebrejskými slovy vypadá ve *studijním* písmu takto:

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ :

Prvních sedm slov bible (směr psaní je zprava doleva)

Sedmička představuje v židovské tradici život, který žijeme naplno v přítomné chvíli. První biblická věta nás chce pozvat do stavu, kdy můžeme vnímat přítomné okamžiky našeho života intenzivně a hluboce. Vzpomínám na dětská léta, v nichž slovo *nuda* nemělo místa a vše bylo velké a hodné ke zkoumání. Opakování věcí ne- omrzovalo, celé hodiny jsme skákali *panáka* nebo chodili

do biografu čtyři dny za sebou na jeden a ten samý film. Znali jsme ho nazpaměť do těch nejmenších detailů, ale přesto byl vždycky jiný a v našich očích báječný. Přítomnost námi procházela jako přirozený životodárný proud, do něhož jsme spontánně nořili své dětské duše.

Sedmička prvních slov bible hledá to dítě v nás, dítě, které jsme my či naše okolí odstrčili na periférii našeho života. Sedm slov Božích, sedm tryskajících pramenů, nás burcuje na cestu k onomu dítěti. Rozpřáhni ruce a rozběhni se po lesní pěšině, házej do potoka kamínky a poslouvej, jak hezky žbluňkají! Nastav se blikotání paprsků slunce mezi stromy nebo poslouvej šumění listí, kterým kráčíš! Dítě v nás stále žije, stačí jej pozvat k návratu.

Znak zajinu znamená číslovku sedm a je symbolem plnosti

První věta o sedmi slovech je židovskými učenci chápána jako nadpis pro to, co bude následovat. Obsahuje jádro tajemství stvoření světa. Tak jako skleněná čočka v sobě soustředí paprsky slunce do jednoho světelného svazku, tak je soustředěna zpráva o stvoření v prvním

biblickém verši. Ten začíná hebrejským slovem *beresit*, překládaným do češtiny nejčastěji slovním spojením *na počátku*.

Vydáme se nyní společně rozjímat o tom, co bylo na samém počátku, dotkneme se prvních okamžiků povstávajícího vesmíru, ale také tajemství Boha a člověka.

Na počátku

Není počátek jako počátek. Ačkoliv existují zajímavé shody mezi biblickým příběhem o počátku světa a moderními teoriemi o vzniku vesmíru, mějme na paměti, že biblický text nás chce v první řadě uvádět do světa spirituálního tajemství, nikoliv do světa astrofyziků. Oba dva světy se samozřejmě v určitých úrovních protínají, jsou spolu ve spojení, nejsou však identické. Odolejme, prosím, pokušení posuzovat biblický počátek pouze očima astrofyzikální vědy, která je velice impozantní a zaslouží si naše uznání, nepracuje však se spirituálním přesahem. První biblické slovo *beresit* (= na počátku) nevyjadřuje jenom fyzikální počátek vesmíru. Ve slově *beresit* se zrcadlí také důvody, proč všechny věci i bytosti existují. Bible zde mluví o záležitostech, které přesahují fyzikálně měřitelné veličiny.

Výraz *berešit* v sobě ukrývá velmi něžnou a intimní skutečnost lásky. Můžeme jej totiž přeložit jako *okamžik početí*.

בְּרֵאשִׁית

Slovo berešit = na počátku; v okamžiku početí

Bible tedy říká, že svět nevznikl nějakým chladným technickým úkonem, ale byl láskyplně počat jako dítě, svět vzniká v Božím lůně. Tuto skutečnost krásně vystihuje první písmeno slova *berešit*. Je to písmeno *bet*, které je v ručně psaných textech odlišeno od ostatních písmen svou velikostí.

בְּרֵאשִׁית

Znak bet ve slově berešit je v hebrejských rukopisech větší

Bet znamená *dům* či *domov* jako prostor bezpečí a jistoty. Uprostřed *betu* se nachází malá tečka, která podle židovské tradice znázorňuje zárodek světa. Je to bod počátku a snad jej můžeme přirovnat k tomu, co astrofyzikové nazývají *počáteční singularita*. Je to jakýsi nulitní

stav, který se nedá měřit ani vážit. První písmeno bible, znak *bet*, nám ukazuje, že zárodek světa se nachází v bezpečí láskyplného domu podobně jako počaté dítě spočívá v lůně své maminky. *Bet* nám říká, že vesmír není výsledkem náhodných procesů, vesmír je chtěný Bohem.

Písmeno bet ukazuje, že svět vzniká v nitru Boha

Mohlo se stát, že u někoho z nás rodiče zapochybovali, zda jej pošlou na tento svět. Někdo byl po narození odložen mimo svůj domov jako překážející. Můžeme mít pocit, že lidé z našeho okolí nás odmítají a znevažují. Biblické písmeno *bet* nám však ve své symbolice neustále říká, že jsme chtěni.

Jako malý chlapec jsem byl vyloučen z hokejového týmu mých vrstevníků jenom proto, že jsem měl příliš krátkou hokejku. Seděl jsem na zemi se slzami v očích a cítil jsem nespravedlnost až do morku kostí. Byl jsem sám, odmítnutý a nechtěný. Tu přišel někdo další. Byl asi čtrnáctiletý a se slovy *co tady bulíš* se mnou začal hrát malou hokejovou hru. Bylo to osvobozující a krásné. Ně-

kdo mě chtěl a přijal mě do svého týmu, do prostoru přátelství - do svého písmene *bet*.

Písmeno *bet* se používá jako předložka s významem *uvnitř, v hloubce*. *Bet* nás tedy zve dovnitř, do hloubky, do našeho nitra. V hlubině naší duše se totiž můžeme setkat s onou tajemnou láskou, z níž povstal svět.

Vzpomínám na jednu táborovou hru, kdy jsme hledali tajemný poklad. Běhali jsme po lese podle barevných fáborků a snažili se objevit skryté zprávy, které nás naváděly dále. Jaké bylo naše překvapení, když jsme se po mnohých kilometrech znovu ocitli v základním táboře a poklad jsme našli v zemi uprostřed palouku, nedaleko našich chatek. Poklad byl od samého začátku tak blízko, takřka pod našima nohama. Poklad božské lásky, která stvořila svět, je uložen ještě blíže, je přímo v nás.

Uprostřed slova *berešit* se nachází písmeno *alef* a písmeno *šin*. Oba dva znaky vytvářejí hebrejské slovo *eš*, které znamená *oheň*.

Uprostřed slova berešit se nachází slovo eš = oheň

V biblické symbolice představuje oheň vroucí vášně a toužebnou lásku. V prvním slově bible, ale též v nitru nás všech, hoří oheň Boží lásky.

Na počátku tedy bylo láskyplné početí. Vše bylo počato z lásky a pro lásku.

Slovo *berešit* nám dovoluje dokonce rozjímat o tom, že vesmír vznikl z lásky k člověku, který se měl na scéně dějin posléze objevit. Když sečteme všechna písmena prvního biblického slova, dostaneme se k číslu *šest*. Šestka je cifrou člověka, který má být stvořen v šestém dnu a jehož symbolem je šesté písmeno hebrejské abecedy *vav*. Znak *vavu* svým tvarem zachycuje vzpřímeného člověka.

Vav je číslovkou šest a představuje vzpřímeného člověka

Na počátku všech věcí tedy Bůh myslí na člověka. Kvůli člověku je stvořen vesmír. Když sledujeme jasnou noční oblohu posetou hvězdami, nádherně zbarvenou pomněnku nebo úchvatnou scénérii hor, to vše je kvůli nám, pro naši radost. Vývoj vesmíru trval miliardy let, aby se v něm nakonec objevilo něco tak podivuhodného jako člověk, bytost Bohem toužebně chtěná, zářivý klenot

tvorstva. Když tuto zprávu pochopíme svým srdcem, nevjdeme z údivu a ustavičných děků.

Jako kluci jsme v malé vesničce, kam jsem jezdil za babičkou, pozorovali hvězdnou oblohu a čekali na zářivé meteory. Leželi jsme na lehátkách a při každém meteoru jsme nadšeně vykřikovali. Dnes vím, že tam byl kdosi s námi a že naše radost byla také jeho radostí.

Celý vesmír i s jeho nedozírnými hlubinami byl povolán k existenci kvůli mně i tobě, abychom v něm byli šťastní a viděli jej jako vzácný dar.

První biblický výraz *beresit* (= na počátku) je následován slovy *bara elohim* (= stvořil Bůh).

Bůh stvořil

Když nám paní učitelka (tehdy to byla soudružka učitelka) ve druhé třídě základní školy vysvětlovala pojem Bůh, použila k tomu obraz bouřky. Lidé si v dřívějších dobách prý neuměli vysvětlit, jak blesky vznikají, proto jim přisoudili božský původ. S velkou hrdostí nám sdělovala, že dnes víme o blescích téměř vše. Je to přece tak jednoduché - za vším je elektřina. My už nemůžeme být podle soudružky učitelky tak primitivní a zaostalí, že bychom povídačkám o Bohu věřili, všechno to jsou výmysly nevědeckých lidí. S otevřenou pusou jsem hltal její slova

a po mnoho let jsem měl otázku existence Boha zcela vyřešenou. Věda přece říká, že...

Z mnohých současných vědeckých publikací však zaznívá pokora. S každým novým objevem se vynořují další otázky. Je to jakési *hrnečku vař*, kde místo toho, abychom si na uvařené kaši v klidu pochutnali, tak kaše stále přibývá. Vědci neví, kam dřív skočit a i přes nové specializace nestíhají. Jako by se hranice dosud nepoznaného neúprosně rozšiřovala a my stojíme se stále větším úžasem před tajemstvím světa.

První verš bible jednoduše říká, že *Bůh stvořil*. Neřeší se, zda Bůh existuje či nikoliv, pouze se sděluje jako samozřejmý fakt, že Bůh stvořil. O Boží existenci se v bibli nepochybuje. Slovo Bůh se v hebrejštině vyjadřuje výrazem *elohim*.

Slovo elohim = Bůh, božství, bohové

Tvar *elohim* je vlastně množné číslo od slova *eloah*. (Množné číslo mělo odlišit Boha Izraele od bohů ostatních národů.)

אלוה

Slovo eloah = Bůh, božstvo

Slovo *eloah* souvisí se slovesem *ahal*, které znamená *zářit jasným světlem*, ale také *postavit stan pro rodinné setkání*. V Bohu tedy existuje zářivý prostor pro důvěrná setkání. Vzpomínám na rodinnou atmosféru kolem babiččiných Kaborek, kamínek stále hořících. Plamínky ohně planuly v kamnech a planuly také v nás. Jedli jsme tvarohové a povidlové buchty, vyprávěli si příběhy, hráli karty až do hluboké noci. Cítil jsem prostor ochrany a pohody, náš rodinný stan zářil láskyplným světlem, tajemství slova *eloah* nebylo daleko.

Výraz *eloah* vychází ze zkráceného tvaru *el*, který znamená sílu a moc.

אל

Slovo el = Bůh, božstvo, moc

Je zajímavé, že slovo *el* se v hebrejštině používá jako předložka s významem *směrem k*. Podstatnou vlastností

Boha je to, že vždy k někomu směřuje, není samotářem a individualistou, ale vytváří vztah. Dokonce můžeme z jistého úhlu pohledu říci, že Bůh *je* láskyplným vztahem. Tento kód Boží podstaty, kód *el*, je také jádrem naší přirozenosti. Kdykoliv tedy k někomu zaujímáme opravdu láskyplný vztah, Bůh je přítomen.

Slovo *el* je tvořeno znakem *alef* a znakem *lamed*. *Alef* představuje v židovské tradici Boha, zatímco *lamed* je bodcem. Bodec *lamedu* svou výškou překračuje všechny ostatní znaky hebrejské abecedy, je vždycky *nad* nimi. *Lamed* umožňuje spojení mezi nebem a zemí.

Písmeno lamed přesahuje ostatní znaky hebrejské abecedy

Slovo *el* tedy vypovídá o tom, že Bůh je vždycky *nad*, nevejde se do žádné přihrádky našeho uvažování, je nezaškatulkovatelný. Boha se nemůžeme zmocnit jako předmětu nebo jej uzavřít do nějaké ideologie, ale můžeme s ním sdílet jeho živoucí tajemství.

Na fakultě mne pravidelně navštěvoval jeden spolužák. Popíjeli jsme čaj a diskutovali o všem možném, nejvíce však o Bohu. Vyjadřovali jsme se pomocí filosofických pojmů a snažili se přiblížit Božímu tajemství. Všechno se třídilo do připravených rozumových škatulek, vše do sebe náramně zapadalo. Bůh byl pro nás krásným motýlem, kterého jsme pomyslně přišpendlili na pevnou podložku, abychom jej zkoumali. Po jednom dlouhém vyčerpávajícím filosofování můj přítel prohlásil: „Myslím jsem, že Boha najdu ve filosofii, ale asi jsem se mýlil.“ A pak jsme šli hrát stolní tenis, u kterého nám bylo opravdu, ale opravdu velmi dobře.

Zářivý, milující a tajemný, to vše se tedy ukrývá pod slovem *elohim*.

První biblický verš dále říká, že tento Bůh *tvorí* vesmír. Hebrejščina používá pro vyjádření procesu tvoření sloveso *bara*. Výraz *bara* znamená naplnit se něčím tak vrchovatě, že to něco začne přetékat. Všichni máme tu zkušenost, že jsme-li něčeho plni, ono něco z nás tryská ven. Již jsme meditovali o početí světa, nyní tedy přichází jeho narození. Svět se rodí jako milované dítě. Mezi světem a jeho tvůrcem existuje vnitřní pouto, Bůh nevnímá svět jako technický výrobek. Nebe a země, které vznikají, jsou srdcovou záležitostí Boha podobně jako je narození dítěte srdcovou záležitostí rodičů.

בָּרָא

Sloveso bara = stvořit; být sytý, naplněný

Viděl jsem chlapa jako horu, který při zprávě o narození svého syna zjhl, začal se v podivně vrtivém tanci točit dokola a s blaženým výrazem ve tváři si notoval písně, známé snad jen jemu. Radost z narození jej proměnila ve skotačící děcko. Nevím, zda Bůh oslavil zrod světa zrovna tímto způsobem, ale že Boží moudrost si dokáže radostně hrát, o tom nám svědčí biblická kniha Přísloví: „*Vesele si hraji v dálavách jeho vesmíru.*“*

V hebrejštině zní sloveso *hrát si* jako *mesacheket*.

מְשַׁחֶקֶת בְּתַבְּלֵי אֲרָצוֹ

Slovo mesacheket (vpravo) = hraji si

Na tuto vlastnost Boží radostnosti, ba i žertovnosti, si vždycky vzpomenu, když se v životě potkám se smutný-

* Př 8,31

mi, asketicky přísnými a tak trochu nepřístupnými tvá-
řemi těch, kteří se nazývají následovníci Boha. Ne že by
byl život pouze a jenom o radostném žertování, to oprav-
du ne, potkávají nás i chvíle hlubokého žalu, nikdy však
nechci zapomenout, že v Bohu tryskají hrající si gejzíry
nekonečné radosti.

A právě Boží rodičovská něžná radost, ať už se proje-
vila jakkoliv, provázela okamžiky vzniku nebe a země.

Nebe a země

Jako děti jsme často ulehali do zelené trávy. Hleděli
jsme do blankytného nebe, po kterém se honily bílé
chuchvalce mraků. Sledovali jsme, jak z té bílé mlhy
vznikají siluety pozemských i pohádkových zvířat. Modré
nebe nad hlavou a měkkou *zemi* pod zády jsme vnímali
jako nedílné skutečnosti vyvolávající v našich duších fan-
tastické pocity.

Když bible mluví o nebi a zemi, nemíní tím však jenom
namodralou nádheru nad námi a pevnou půdu pod no-
hama. Mluví o tom, že vesmír má svou viditelnou i nevi-
ditelnou stránku. Svět netvoří pouze to, co můžeme vidět
a prozkoumávat vědeckými metodami. Existuje též oblast
neviditelná, oblast duchovních entit, sil a bytostí, které
naše přístroje nedokážou zachytit. Tuto neviditelnou spi-